

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**M. Tvllii Ciceronis XII. Orationes Selectae, juxta
Recensiones optimas emendatae Et cum Notis perpetuis
ac luculentis instar Commentarii ad modum**

Cicero, Marcus Tullius

Lipsiae, 1735

VD18 12833770

Oratio III. quae est Pro Q. Ligario.

urn:nbn:de:gbv:45:1-18041

ORATIO III.

quae est

PRO Q. LIGARIO.

Argumentum Orationis pro Ligario.

EX hac Oratione constat, quod Tubero, vel Pansa pater eius, Ligarium vehementer accusarit, tanquam Africam tenuerit contra Caesarem, eamque Pompeianis Regique Iubae seruarit, Tubero, a Senatu eo misso, excluso. Cicero negat quidem Ligarium illa culpa teneri, aut saltem minus quam ipse Tubero, quippe qui Africam mox traditurus fuisset Pompeianis, quandoquidem a Varo, Africam tenente, terra prohibitus querelas suas detulit ad Cn. Pompeium. Sed submissione & deprecatione solitae Caesaris clementiae magis nititur orator.

Status sunt duo: Defensio & Deprecatio.

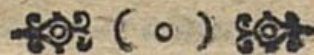
Partes Quatuor: Exordium, Narratio, Contentio, Peroratio.

Stylus dicendi hic mediocris, acutus & subtilis.

Habita Oratio Caesare ex Africa victore redeunte, A. V. C. 707. Iulio Caesare III. M. Aemilio Coss. cum Cicero annum aetatis LXI. ageret.

Genus est iudiciale, quatenus accusatur & defenditur Ligarius.

Euentus fuit talis, ut Caesar permotus hac oratione ad Clementiam absoluerit crimine Ligarium.

ORA-

ORATIO III.
PRO Q. LIGARIO
AD C. CAESAREM.

CAPVT I.

NOuum ¹ crimen ² Caesar, & ante hunc diem
 inauditum, propinquus ³ meus ad te Q. Tu-
 bero detulit ⁴, Q. Ligarium in Africa fuisse:
 idque C. Pansa, praestanti vir ingenio, fretus for-
 tasse ea familiaritate, quae est ei tecum ⁵, ausus est
 confiteri ⁶. Itaque, quo me vertam, nescio. Paratus
⁷ enim veneram, cum tu ⁸ id ⁹ neque per te ¹⁰ sci-
 res, neque audire aliunde potuisses, vt ignoratio-
 ne tua ad hominis miseri salutem abuterer ¹¹:
 sed quoniam diligentia inimici inuestigatum ¹²
 est, quod latebat ¹³: confitendum est, vt opinor:
 praesertim cum meus necessarius, C. Pansa, fecerit,
 vt id iam integrum non esset ¹⁴; omisssaque ¹⁵ con-
 trouersia, omnis oratio ad misericordiam tuam
¹⁶ con-

¹ Haecenus inauditum, insolitum. ² delictum, pecca-
 tum. ³ cognatus vel vicinus. ⁴ indicauit. ⁵ quam ipse te-
 cum habet. ⁶ confirmare. ⁷ instructus. ⁸ Caesar. ⁹ quod
 Ligarius fuerit in Africa. ¹⁰ ex te ipso hoc scire non po-
 tuisti, nisi ab aliis esset relatum. ¹¹ vt tibi persuaderem,
 Ligarium non fuisse in Africa, quoniam tu rem totam
 ignorabas; vt hac ratione homo miser conseruaretur. ¹²
 detectum. ¹³ quod nemo alias sciebat. ¹⁴ vt iam non li-
 ceat amplius negare factum Ligarii. ¹⁵ iamque ego omit-
 tam omnem litem de facto Ligarii.

¹⁶ conferenda ¹⁷ est, qua ¹⁸ plurimi sunt conseruati, cum a te non liberationem culpae ¹⁹, sed errati ²⁰ veniam impetrauissent. Habes igitur, Tubero, quod est accusatori maxime optandum, confitentem reum ²¹; sed tamen ita confitentem, se in ea parte ²² fuisse, qua ²³ te, Tubero, qua virum omni laude dignum, patrem tuum. Itaque prius de vestro delicto confiteamini necesse est, quam Ligarii ullam culpam reprehendatis. Q. enim Ligarius, cum esset adhuc nulla belli ²⁴ suspicio, legatus ²⁵ in Africam cum C. Confidio profectus est: qua in legatione ²⁶ & ciuibus ²⁷, & sociis ita se probauit ²⁸, vt decedens Confidius prouincia, satisfacere hominibus ²⁹ non posset, si quemquam alium ³⁰ prouinciae praefecisset ³¹. Itaque Q. Ligarius, cum diu recusans nihil profecisset, prouinciam ³² accepit inuitus ³³: cui sic praefuit in pace, vt & ciuibus, & sociis gratissima esset eius integritas ³⁴ & fides ³⁵. Bellum subito

¹⁶ o! Caesar. ¹⁷ conuertenda est. ¹⁸ misericordia tua. ¹⁹ delicti, criminis. ²⁰ lapsus, erroris humani. ²¹ reum & peccatorem, qui culpam suam sponte confitetur. ²² Pompeii. ²³ in qua parte ego scio fuisse te, & patrem tuum. ²⁴ ciuilis inter Caesarem & Pompeium. ²⁵ socius Proconsulis vel aequalis, eius Vicarius, Lieutenant. ²⁶ officii legati. ²⁷ negotiatoribus Romanis, qui in Prouincia legati. ²⁸ ita bene se gessit apud ipsos. ²⁹ ciuium desiderio. ³⁰ quum quidem Ligarium. ³¹ frustra preces suas impenderet. ³² eius administrationem. ³³ illubenter, contra voluntatem suam. ³⁴ morum aequabilitas, continentia. ³⁵ honestas, constantia in promissis.

bito exarsit ³⁶, quod ³⁷ qui ³⁸ erant in Africa, ante ³⁹ audierunt geri, quam parari. Quo audito ⁴⁰, partim cupiditate inconsiderata, partim coeco quodam timore, primo salutis, post etiam studii ⁴¹ sui, quaerebant aliquem ducem? cum Ligarius domum spectans ⁴², & ad suos redire cupiens, nullo se implicari negotio passus est ³⁴. Interim P. Accius Varus, qui praetor Africam obtinuerat, Uticam ⁴⁴ venit: ad eum statim concursus ⁴⁵ est. Atque ille non mediocri cupiditate arripuit imperium ⁴⁶, si ⁴⁷ illud imperium esse potuit, quod ad priuatum ⁴⁸, clamore multitudinis ⁴⁹ imperitae, nullo publico consilio deferbatur ⁵⁰. Itaque Ligarius, qui omne tale ⁵¹ negotium cuperet effugere ⁵², paulum aduentu Vari conqueuit ⁵³.

³⁶ coepit. ³⁷ bellum civile Caesaris. ³⁸ illi qui. ³⁹ prius, citius. ⁴⁰ cum de hoc bello passim iam rumor esset. ⁴¹ fauoris erga Pompeium. ⁴² redire cupiens Roman ex provincia. ⁴³ non potuit persuaderi, ut aut Pompeii aut Caesaris partes teneret. ⁴⁴ quae erat primaria Africae minoris vrbs, post Carthaginiem expugnatam. ⁴⁵ incolae concurrerunt. ⁴⁶ in prouinciam, contra Caesarem. ⁴⁷ si modo, si alias. ⁴⁸ ad hominem priuatum, qui nulla auctoritate publica ad id erat instructus. ⁴⁹ plebis. ⁵⁰ trahebatur. ⁵¹ tam periculosum. ⁵² vitare. ⁵³ abstinuit a gubernatione prouinciae.

CAPVT II.

ADhuc ¹, C. Caesar, Q. Ligarius omni culpa vacat ². Domo est egressus ³ non modo nullam
ad

¹ Huc dum vsque. ² liber est. ³ ex Roma est profectus Legatus Confidii.

4 Vi-

ad bellum, sed ne ad minimam quidem suspicio-
nem belli: legatus ⁴ in pace profectus, in prouin-
cia pacatissima ita se gessit, vt ei pacem esse expe-
diret ⁵. Profectio ⁶ certe animum tuum non de-
bet offendere. Num ⁷ igitur remansio? multo
minus. Nam profectio voluntatem ⁸ habuit non
turpem: remansio etiam ⁹ necessitatem hone-
stam. Ergo haec duo tempora carent ¹⁰ crimi-
ne: vnum ¹¹, cum ¹² est legatus profectus: alte-
rum, cum efflagitatus ¹³ a prouincia praepositus
Africae est. Tertium est tempus, quo post aduen-
tum Vari in Africa restitit: quod ¹⁴ si est crimino-
sum, necessitatis crimen est, non voluntatis.
An ille ¹⁵, si potuisset illinc ¹⁶ vlllo modo eua-
dere, Uticae potius, quam Romae: cum P.
Accio ¹⁷, quam cum concordissimis ¹⁸ fratri-
bus: cum alienis ¹⁹ esse, quam cum suis ma-
luisset? cum ipsa legatio ²⁰ plena desiderii ac
solicitudinis fuisset propter incredibilem quen-
dam fratrum amorem: hic ²¹ aequo ²² animo
esse potuit, belli discidio ²³ distractus a fratribus?
Nullum igitur habes, Caesar, adhuc in Q. Ligario
signum.

⁴ Vicarius. ⁵ summe vtile esset. ⁶ Ligarii. ⁷ num vero
te offendit remansio Ligarii in Prouincia? ⁸ intentionem.
⁹ habuit. ¹⁰ libera sunt ab omni culpa. ¹¹ tempus. ¹²
quando Ligarius. ¹³ multis precibus sollicitatus & expe-
titus a ciuibus. ¹⁴ quod tertium tempus. ¹⁵ an ille Liga-
rius maluisset esse potius Uticae quam Romae? ¹⁶ ex Afri-
ca. ¹⁷ an ille maluisset esse cum P. Accio &c. ¹⁸ cum fratri-
bus suis, cum quibus in summa concordia viuit. ¹⁹ pere-
grinis. ²⁰ officium legati, vicariatus. ²¹ noster Ligarius.
²² laeto bonoque. ²³ per discordiam.

²⁴ odii

signum alienae ²⁴ a te voluntatis, cuius ²⁵ ego
causam, animaduerte quaeso, qua fide defendam,
cum prodo meam ²⁶. O clementiam admirabi-
lem, atque omni laude, praedicatione, litteris ²⁷,
monumentisque decorandam! M. Cicero apud te
defendit, alium ²⁸ in ea voluntate non fuisse ²⁹, in
qua se ipsum confitetur ³⁰ fuisse: nec tuas tacitas
³¹ cogitationes extimescit: nec ³², quid tibi de
alio audienti ³³ de se ³⁴ ipso occurrat ³⁵, reformi-
dat ³⁶.

²⁴ odii erga te. ²⁵ Ligarii. ²⁶ causam: dum ipse ego
sponte Pompeium secutus sum, & tamen tu mihi ignoui-
sti, Ligarius autem ex necessitate in provincia remansit. ²⁷
libris scriptis. ²⁸ hunc Ligarium. ²⁹ non habuisse talem
voluntatem & animum. ³⁰ Cicero ipse confitetur. ³¹ se-
cretas, occultas. ³² & non reformidat. ³³ qui au is de
Ligario nunc dici. ³⁴ Cicerone. ³⁵ in mentem veniat.
³⁶ extimescit.

CAPVT III.

Vide, quam non ¹ reformidem: vide, quanta
lux ² liberalitatis ³ & sapientiae tuae mihi ⁴
apud te dicenti oboriatur. Quantum potero,
voce contendam ⁵, vt hoc populus R. exau-
diat. Suscepto bello ⁶, Caesar, gesto ⁷ et-
iam ex magna parte, nulla ⁸ vi coactus, iu-
dicio ac voluntate ⁹ ad ea arma profectus sum,
quae erant sumta contra te. Apud quem igi-
tur hoc dico? nempe apud eum, qui cum hoc sci-
ret,

¹ Quomodo sine omni metu nunc verba faciam. ² co-
gnitio. ³ beneficii. ⁴ nunc dicenti. ⁵ clamabo. ⁶
postquam bellum iam coeptum erat. ⁷ bello. ⁸ ego
nulla. ⁹ sponte ac cum consilio.

10 etfi

ret ¹⁰, tamen me, antequam vidit, reip. reddidit ¹¹: qui ad me ex Aegypto literas misit, ut essem idem, qui fuisset ¹²: qui cum ipse imperator in toto imperio populi R. vnus esset ¹³, esse ¹⁴ me alterum passus est ¹⁵: a quo ¹⁶, hoc ipso ¹⁷ C. Pansa mihi nuncium perferente, concessos fasces ¹⁸ laureatos ¹⁹ tenui ²⁰, quoad ²¹ tenendos putavi: qui mihi tum ²² denique se salutem putauit dare, si eam nullis spoliata ornamentis ²³ dedisset. Vide, quaeso, Tubero, ut ²⁴, qui de meo facto non dubitem ²⁵ dicere, de ²⁶ Ligarii non audeam confiteri. Atque haec propterea de me dixi, ut mihi Tubero, cum de se ²⁷ eadem ²⁸ dicerem, ignosceret ²⁹, cuius ego industriae gloriaeque faueo ³⁰, vel propter propinquam cognationem, vel quod eius ingenio, studiisque delector ³¹, vel quod laudem adolescentis propinqui existimo etiam ad meum aliquem fructum ³² redundare ³³. Sed hoc quaero ³⁴, quis putet esse ³⁵ crimen, fuisse in Africa Ligarium? nem-

¹⁰ etsi haec omnia mea facta sciebat. ¹¹ restituit in pristinam dignitatem. ¹² ut eosdem honores reciperem, quos olim habuissem. ¹³ solus. ¹⁴ tamen & essem ego & appellarer alter Imperator. ¹⁵ concessit, sinit, permisit. ¹⁶ Caesare. ¹⁷ dum hic ipse praesens Pansa nuncium hoc ad me tulit. ¹⁸ insignia Consularis officii. ¹⁹ triumphales. ²⁰ obtinui. ²¹ quamdiu. ²² hac ratione. ²³ honoribus pristinis. ²⁴ quomodo ego, Ironia. ²⁵ verear. ²⁶ facto. ²⁷ Tuberone. ²⁸ idem factum narrarem. ²⁹ non irascetur. ³⁰ non inuideo, libenter video, Tuberonem & diligentem esse & gloriae cupidum. ³¹ gaudium capio. ³² utilitatem, commodum. ³³ peruenire. ³⁴ interrogo, scire cupio. ³⁵ quod Ligarius fuerit.

36 pu-

nempe is ³⁶, qui & ipse in eadem Africa esse voluit, & prohibitum se a Ligario queritur, & certe contra ipsum Caesarem est congressus ³⁷ armatus. Quid enim, Tubero, districtus ³⁸ ille tuus in acie ³⁹ Pharsalica gladius agebat? cuius latus ⁴⁰ ille mucro petebat ⁴¹? qui sensus ⁴² erat armorum tuorum? quae tua mens? oculi? manus? ardor animi? quid cupiebas? quid optabas? Nimis vrgeo ⁴³: commoueri ⁴⁴ videtur adolescens ⁴⁵: ad me reuertar: iisdem in armis fui ⁴⁶.

³⁶ putat fuisse crimen. ³⁷ pugnavit. ³⁸ nudus, e vagina eductus. ³⁹ in qua victus est Pompeius. ⁴⁰ nisi Caesaris? ⁴¹ ferire, pungere, perfodere cupiebat. ⁴² scopus, intentio. ⁴³ plura fortassis dico, quam necesse est. ⁴⁴ contremiscere. ⁴⁵ Tubero accusator. ⁴⁶ dum secutus sum Pompeium.

CAPVT IV.

Quid autem aliud egimus, Tubero, nisi, ut, quod hic ¹ potest, nos ² possemus? Quorum igitur impunitas, Caesar, tuae clementiae laus est, eorum ipsorum ad crudelitatem te acuet oratio ³. Atque in hac causa nonnihil ⁴ equidem, Tubero, etiam tuam, sed multo magis patris tui prudentiam desidero ⁵: quod homo cum ingenio, tum etiam doctrina excellens, genus hoc causae quod esset ⁶, non viderit

¹ Caesar. ² qui stetimus a partibus Pompeii. ³ constructio & sensus est: an vero Oratio eorum acuet & instigabit te, Caesar, ad crudelitatem, quibus clementiam tuam cum summa tua iude demonstrasti? ⁴ quodammodo. ⁵ requiro. ⁶ quale esset.

7 ex-

rit 7. Nam, si vidisset 8, quouis 9, profecto, quam illo modo, a te 10 agi maluisset. Arguis 11 fatentem? non est satis. Accusas eum, qui causam habet, aut, vt ego dico, meliorem, quam tu: aut, vt tu vis, parem 12. Haec admirabilia sunt, sed prodigio 13 simile est, quod dicam. Non habet eam vim 14 ista accusatio, vt Q. Ligarius condemnetur, sed vt necetur. Hoc 15 egit ciuis Romanus ante te nemo. Externi 16 isti sunt mores: vsque ad sanguinem incitari 17 solet odium aut leuium 18 Graecorum, aut immanium 19 barbarorum. Nam quid aliud agis? vt Romae ne sit 20? vt domo careat 21? ne cum optimis fratribus, ne cum hoc T. Broccho, auunculo 22 suo, ne cum eius filio consobrino 23 suo, ne nobiscum viuat? ne sit in patria? num 24 est? num potest magis carere his omnibus, quam caret? Italia prohibetur 25, exfulat: Non tu ergo hunc 26 patria priuare, qua caret, sed vita vis 27. At illud 28 ne apud e-

um

7 expenderit. 8 expendisset hoc genus caussae. 9 quouis alio modo. 10 Tuberone filio suo. 11 accusas Ligarium, qui tamen fatetur suum crimen. 12 qui pari in culpa te, um est. 13 miraculo, monstro simile, prorsus incredibile. 14 intentionem, voluntatem. 15 tale quid. 16 barbari, non ciuiles, non Romani. 17 Incendi, instigari. 18 *leichtsinig*. 19 crudelium. 20 an vero hoc agis & intendis, vt Romae Ligarius non sit? 21 exul sit. 22 fratre matris. 23 consobrini sunt duarum sororum filii. 24 estne vero Ligarius iam in patria? 25 non licet ipsi in Italiam venire. 26 Ligarium. 27 intendis, cupis. 28 tam crudelem occasionem.

29 Sed

um quidem dictatorem ²⁹, qui omnes, quos ode-
rat, morte multabat, quisquam egit isto modo. Ipse
³⁰ iubebat occidi, nullo postulante: praemiis ³¹
etiam inuitabat ³², quae tamen crudelitas ab hoc
eodem ³³ aliquot annis post, quem tu nunc crude-
lem esse vis ³⁴, vindicata est ³⁵.

²⁹ Syllam summum gubernatorem reipublicae Roma-
nae. ³⁰ Sylla, non alius vero ipsum persuadebat ad caedes.
³¹ proscriptione & venditione bonorum, quae illis daban-
tur, qui proscriptos & exules interfecerant. ³² adiciebat
ad interficiendum proscriptos. ³³ I. Caesare. ³⁴ cupis. ³⁵
punita, castigata.

CAPVT V.

Ego vero istud ¹ non postulo, inquires ². Ita me
hercule ³ existimo, Tubero. Noui enim te,
nouipatrem, noui domum, nomenque vestrum:
studia ⁴ denique generis ⁵, ac familiae vestrae, vir-
tutis, humanitatis, doctrinae, plurimarum artium
atque optimarum, nota sunt mihi omnia. Itaque
certo scio, vos non petere ⁶ sanguinem: sed ⁷ pa-
rum attenditis. Res enim eo spectat ⁸, ut ea ⁹ poe-
na, in qua adhuc Q. Ligarius sit, non videamini ef-
se conuenti. Quae est ¹⁰ igitur alia, praeter mor-
tem? Si enim in exilio est, sicuti est, quid ampli-
us postulatis? an, ne ignoscatur ¹¹? Hoc vero mul-
to

¹ Ut Ligarius occidatur. ² tu Tubero. ³ profecto. ⁴
mores, exempla. ⁵ gentis, familiae. ⁶ postulare. ⁷ sed vos
tractatis rem considerate, & parum prudenter. ⁸ totus ora-
tionis vestrae scopus videtur esse. ⁹ cum ea poena exilii.
¹⁰ quatenam igitur alia poena superest. ¹¹ an id forte po-
stulatis, ut Caesar Ligario non ignoscat.

D

12 cru-

to acerbius, ¹², multoque est durius. Quod ¹³ nos
domi ¹⁴ petimus, precibus & lacrymis, prostrati
ad pedes ¹⁵; non tam nostrae causae fidentes, quam
huius ¹⁶ humanitati: id ne impetremus, pugna-
bis ¹⁷? & in nostrum fletum irrumpes ¹⁸? & nos
iacentes ¹⁹ ad pedes, supplicum voce prohibebis ²⁰?
Si, cum ²¹ hoc domi faceremus, quod & fecimus,
& ut spero, non frustra fecimus, tu derepente ²²
irrupisses, & clamare coepisses: CAESAR, CAVE
IGNOSCAS ²³, CAVE TE FRATRVM PRO
FRATRIS SALVTE OBSECRANTIVM MI-
SEREATVR ²⁴: nonne omnem humanitatem ²⁵
exuisses ²⁶? quanto hoc durius ²⁷, quod nos domi
²⁸ petimus, id a te in foro ²⁹ oppugnari ³⁰? & in
tali miseria multorum perfugium misericordiae
tollere ³¹? Dicam plane ³², C. Caesar, quod fen-
tio. Si in hac tanta tua fortuna lenitas ³³
tanta non esset, quantam tu per te ³⁶, per te,
in-

¹² Crudelius. ¹³ quam Caesaris clementiam. ¹⁴ Ro-
mae. ¹⁵ Caesaris. ¹⁶ Caesaris. ¹⁷ tunc pugnabis & ope-
ram dabis, ut hanc clementiam non impetremus? ¹⁸ &
importune turbabis nos, dum postulamus lacrymis Ligarii
salutem? ¹⁹ qui iacemus, prostrati sumus. ²⁰ tu prohibe-
bis nos, ne supplices oremus pro Ligario? ²¹ quando.
²² inopinato, confestim, praeter opinionem. ²³ noli
ignoscere. ²⁴ noli misericors esse erga fratres Ligarii, qui
obsecrant pro salute fratris sui. ²⁵ humanos mores. ²⁶ ab-
iecisses. ²⁷ crudelius est. ²⁸ priuatim. ²⁹ publice. ³⁰
prohiberi, impediri. ³¹ & quod tu tollis perfugium mise-
ricordiae, quod solum tot miseris restat adhuc. ³² aper-
tis verbis. ³³ clementia. ³⁴ natura tua.

inquam, obtines 35 (intelligo 36, quod loquar) acerbissimo luctu 37 redundaret ista victoria. Quam multi enim essent de 38 victoribus, qui te crudelem esse vellent, cum 39 etiam de victis reperiantur quam multi 40, qui 41 cum a te nemini ignosci vellent, impedirent clementiam tuam, cum etiam ii, quibus ipse ignouisti, nolint te in alios 42 esse misericordem? Quod si probare 43 Caesari possemus, in Africa Ligarium omnino non fuisse; si honesto, & misericordi 44 mendacio, saluti eius calamitosi consultum esse 45 vellemus: tamen hominis non esset 46, in tanto discrimine 47 & periculo ciuis, refellere & coarguere 48 nostrum mendacium? & si esset alicuius 49, eius certe non esset 50, qui in eadem causa 51 & fortuna fuisset. Sed tamen aliud est errare Caesarem nolle 52, aliud nolle misereri. Tum 53 diceres: CAVE, CAESAR, CREDAS 54. FVIT IN AFRICA LIGARIVS: TVLIT ARMA 55 CON-

35 possides. 36 probe scio. 37 tu certe egisses crudeliter, & victoria tua praeberet nobis materiam plurimam lugendi. 38 ex ipsis. 39 cum etiam aliqui ex victis reperiantur, qui vellent te esse crudelem. 40 essent. 41 qui impedirent. 42 erga alios. 43 affirmare, ostendere, persuadere. 44 per quod misericordia impetrari posset. 45 consulere, perspicere. 46 tamen hoc repugnaret humanis moribus. 47 periculo. 48 refutare. 49 si imo homo quispiam id facere deberet. 50 tamen & minimum ille hoc facere non deberet. 51 Pompeiana. 52 aliud est, Caesarem nolle. 53 tunc, si errare Caesar vellet, & credere, Ligarium in Africa non fuisse. 54 noli credere.

55 CONTRA TE. Nunc quid dicis? CAVE
IGNOSCAS 56. Haec nec hominis 57, nec ad ho-
minem 58 vox 59 est: qua 60 qui apud te, C. Cae-
sar, vtetur, suam 61 citius abiiciet humanitatem,
quam extorquebit 62 tuam 63.

55 militauit, gessit bellum. 56 noli credere. 57 non est
vox humana, vel homine digna. 58 qui misericors esse de-
bet, non crudelis. 59 sermo, oratio. 60 vere. 61 in suum.
62 ex animo euellet. 63 misericordiam.

CAPVT VI.

AC primus aditus 1, & postulatio Tuberonis
haec, vt opinor, fuit, velle se de Q. Ligarii
scelere dicere. Non dubito, quin 2 admiratus
fis, vel quod de nullo alio quisquam 3 vel quod
is, qui in eadem causa fuisset, vel quidnam
noui facinoris afferret. Scelus tu illud 4 vocas,
Tubero? cur? isto enim nomine illa adhuc cau-
sa caruit 5: alii errorem appellant: alii timorem:
qui durius 6, spem, cupiditatem, odium, pertina-
ciam: qui grauissime, temeritatem: scelus, prae-
ter te adhuc nemo 7. Ac mihi quidem, si propri-
um & verum nomen nostri mali 8 quaeratur 9,
fatalis 10 quaedam calamitas incidisse videtur &
improuidas hominum mentes occupauisse:
vt

1 Propositio. 2 quin tu Caesar. 3 quod nemo alium
accusaret, praeterquam hic Tubero Ligarium. 4 quod fa-
cit Ligarius. 5 nemo autem hactenus scelus appellauit fa-
ctum Ligarii. 6 illi qui durum nomen imponunt huic fa-
cto, appellant illud spem &c. 7 appellauit. 8 infortunium.
9 postulatur. 10 a fato excitata, necessaria.

11 a qua-

vt nemo mirari debeat, humana consilia diuina¹¹ necessitate esse superata. Liceat esse miseros¹², quanquam hoc victore¹³ esse non possumus¹⁴. Sed non loquor de nobis: de illis loquor, qui occiderunt¹⁵. Fuerint¹⁶ cupidi, fuerint irati, fuerint pettinaces: sceleris vero crimine, furoris, parricidii, liceat Pompeio mortuo, liceat multis aliis carere¹⁷. Quando hoc¹⁸ quisquam ex te, Caesar, audiuit, aut tua quid aliud arma voluerunt, nisi a te¹⁹ contumeliam propulsare²⁰? quid²¹ egit tuus ille inuictus exercitus, nisi vt suum ius tueretur²², & dignitatem tuam? quid²³ tu? cum²⁴ pacem esse cupiebas, idne agebas, vt tibi cum sceleratis, an vt cum bonis ciuibus conueniret²⁵? Mihi vero, Caesar, tua in me maxima merita, tanta certe non viderentur, si me, vt²⁶ sceleratum, a te conseruatum putarem. Quomodo autem tu de rep. bene meritus esses, si tot sceleratos incolumi dignitate²⁷ esse voluisses? Secessionem²⁸ tu illam existimauisti, Caesar, initio²⁹, non bel-

¹¹ a quadam diuina, a diis immissa. ¹² ponamus, concedamus, nos esse miseros. ¹³ dum Caesar nos vicit. ¹⁴ nos esse miseri. ¹⁵ mortui sunt. ¹⁶ concedamus, quod illi fuerint. ¹⁷ sed hoc oportet vt dicamus, quod a crimine sceleris, furoris, parricidii, non solum Pompeius iam mortuus, sed multi etiam alii liberi sunt. ¹⁸ quod Pompeius commiserit scelus. ¹⁹ illatam tibi. ²⁰ vindicare, propellere. ²¹ quid aliud. ²² defenderet. ²³ quid porro dicam? ²⁴ dum. ²⁵ pacem faceres. ²⁶ tanquam. ²⁷ saluos, incolumes, conseruatos. ²⁸ separationem ciuium in duas partes & factiones. ²⁹ in principio.

D 3

30 ciui-

bellum: non hostile odium, sed ciuile ³⁰ dissidium ³¹, vtrisque ³² cupientibus remp. saluam, sed partim consiliis, partim studiis ³³ a communi utilitate aberrantibus. Principum ³⁴ dignitas erat pene par? non par fortasse eorum qui sequebantur ³⁵: causa tum ³⁶ dubia, quod ³⁷ erat aliquid in vtraque parte quod probari ³⁸ posset: nunc melior certe ea ³⁹ iudicanda est, quam etiam dii adiuerunt ⁴⁰. Cognita ⁴¹ vero clementia tua, quis non eam victoriam probet ⁴², in qua occiderit ⁴³ nemo, nisi armatus ⁴⁴?

³⁰ ciuium. ³¹ discordiam. ³² dum vtraque pars cupiebat conseruare rempublicam. ³³ fauore partium. ³⁴ Pompeii ac Caesaris. ³⁵ sed fortasse illi non erant pares dignitate, qui Caesarem & Pompeium sequebantur. ³⁶ praeterea erat. ³⁷ quoniam. ³⁸ laudari. ³⁹ causa Caesaris. ⁴⁰ qui victoriam Caesari dederunt. ⁴¹ & postquam igitur cognouimus & vidimus tuam clementiam. ⁴² laudet. ⁴³ perierit. ⁴⁴ ille tantum, qui in praelio contra te pugnavit.

CAPVT VII.

Sed, vt omittam ¹ communem causam, veniamus ad nostram ²: vtrum ³ tandem existimas, facilius fuisse, Tubero, Ligario ex Africa exire, an ⁴ vobis in Africam non venire? Poteramusne ⁵, inquis, cum

¹ Desinam dicere de bello ciuili, quae communis omnium causa est. ² ad causam Ligarii. ³ quemnam ex duobus. ⁴ an fuit vobis facilius? ⁵ in Africam venire.

senatus censuisset ⁶? Si me consulis ⁷, nullo modo ⁸. Sed tamen Ligarium senatus item legauerat ⁹. Atque ille eo tempore paruit ¹⁰, cum parere senatui ¹¹ necesse erat: vos tum ¹² paruistis, cum ¹³ paruit ¹⁴ nemo, qui noluit ¹⁵. Reprehendo ¹⁶ igitur? minime vero. Neque ¹⁷ enim licuit aliter vestro generi, nomini, familiae, disciplinae ¹⁸: sed hoc non concedo, ut, quibus rebus gloriemini in vobis, easdem ¹⁹ in aliis reprehendatis. Tuberonis fors coniecta est ²⁰ ex S. C. cum ipse non adesset, morbo etiam impediretur: statuerat ²¹ se excusare. Haec ego noui ²² propter omnes necessitates ²³, quae mihi sunt cum L. Tuberone: domi vna eruditi ²⁴, militiae contubernales ²⁵, post affines, in omni denique vita familiares. Magnum etiam vinculum ²⁶, quod iisdem ²⁷ studiis semper vti sumus. Scio igitur, Tuberonem domi manere voluisse. Sed ita quidem ²⁸ aiebat, ita
reip.

⁶ ita iussisset. ⁷ interrogas, in consilium adhibes. ⁸ hoc plane non facere poteratis. ⁹ in provinciam miserat. ¹⁰ mandata Senatus obseruabit. ¹¹ cuius summa auctoritas erat ante bellum ciuile. ¹² illo tempore. ¹³ quo tempore. ¹⁴ Senatui. ¹⁵ obedire. ¹⁶ an vero putas, quod ego reprehendam, vos Senatui paruisse? ¹⁷ vos enim non potuistis aliter facere propter vestrum genus, nomen, &c. ¹⁸ moribus vestris, praeceptis & institutis, secundum quae vos geritis. ¹⁹ res. ²⁰ per factam sortitionem missus est Tubero in provinciam ex Senatus Consulto vel mandato. ²¹ constituerat. ²² scio. ²³ amicitias, conuersationem. ²⁴ ego & Tubero simul fuimus in litteris instructi. ²⁵ focii. ²⁶ amicitiae nostrae est. ²⁷ semper inter nos fuit vna voluntas. ²⁸ Gato.

reip. sanctissimum nomen opponebat ²⁹, vt, etiam si aliter sentiret, verborum ³⁰ tamen ipsorum pondus ³¹ sustinere ³² non posset ³³. Cessit ³⁴ auctoritati amplissimi viri ³⁵, vel potius paruit. Vna ³⁶ est profectus cum iis ³⁷, quorum ³⁸ erat vna causa: tardius iter fecit. Itaque in Africam veni iam occupatam ³⁸. Hinc in Ligarium crimen ⁴⁰ oritur vel ira potius. Nam, si crimen est vllum, voluisse ⁴¹: non minus magnam ⁴² est, vos ⁴³ Africam, omnium prouinciarum arcem ⁴⁴, natam ad bellum contra hanc urbem ⁴⁵ gerendum, obtinere voluisse, quam aliquem se maluisse ⁴⁶: atque is tamen aliquis, Ligarius non fuit. Varus imperium se habere dicebat: fasces ⁴⁷ certe habebat. Sed, quoquo modo sese illud habet, haec querela vestra, Tubero, quid valet ⁴⁸? RECEPTI ⁴⁹ IN PROVINCIAM NON SV-

²⁹ praetexebat, cum Tuberonem vrgeret & persuadere vellet, vt in prouinciam profisceretur. ³⁰ quibus ipsum persuadere volebat Cato. ³¹ vim. ³² ferre diutius. ³³ & ita eandem se persuaderi passus fuerit. ³⁴ persuaderi se passus est. ³⁵ Pompeii. ³⁶ simul. ³⁷ reliquis prouinciarum praefectis. ³⁸ qui omnes iussi erant a Pompeio & Senatu in prouincias ire. ³⁹ a P. Accio Varo, non a Ligario. ⁴⁰ accusatio. ⁴¹ quod quis voluntatem & intentionem habuit. ⁴² crimen. ⁴³ voluisse, quod vos voluistis. ⁴⁴ per fugium. ⁴⁵ Romam. ⁴⁶ quod aliquis alius maluit pro se obtinere Africam. ⁴⁷ insignia praefecturae & imperii. ⁴⁸ quem vsum habet? quem scopum habet, quid vult illa sibi? ⁴⁹ vos equidem responderis, recepti &c.

50 quid

SVMVS. Quid ⁵⁰ si essetis ⁵¹? Caesarine eam tradituri fuissetis, an ⁵² contra eum retenturi?

⁵⁰ quid futurum fuisset. ⁵¹ recepti. ⁵² fuissetis eam prouinciam.

CAPVT VIII.

Vide, quid licentiae ¹, Caesar, nobis tua liberalitas det, vel potius audaciae ². Si responderit Tubero, Africam, quo ³ senatus eum forsque miserat, tibi ⁴ patrem suum traditurum fuisse: non dubitabo ⁵ apud ipsum te, cuius id eum facere interfuit ⁶, grauissimis verbis eius consilium reprehendere ⁷. Non enim si tibi ea res ⁸ grata ⁹ fuisset, esset etiam probata ¹⁰. Sed iam hoc totum omitto ¹¹, non tam ut ne offendam tuas patientissimas aures, quam ¹² ne Tubero, quod nunquam cogitauit ¹³, facturum fuisse ¹⁴ videatur. Veniebatis igitur in Africam prouinciam, vnam ex omnibus huic victoriae maxime infestam ¹⁵, in qua erat rex ¹⁶ potentissimus, inimicus huic causae ¹⁷, aliena voluntas ¹⁸, conuentus ¹⁹ firmi atque magni. Quaero, quid facturi fuissetis?

Quan-

¹ Quantam licentiam dicendi. ² quantam audaciam dicendi. ³ in quam Africam. ⁴ Caesari. ⁵ verebor. ⁶ cuius summa utilitas fuit, si Tuberonis pater prouinciam tradidisset. ⁷ castigare, carpere. ⁸ haec proditio prouinciae. ⁹ iucunda. ¹⁰ laudata. ¹¹ de hoc non loquar. ¹² quam ideo. ¹³ voluit facere. ¹⁴ facere voluisse. ¹⁵ quae sola ferre ex omnibus prouinciis inimicissima fuit Caesari, & eius victoriis obstitit. ¹⁶ Iuba Rex Numidiae, Pompeii amicus. ¹⁷ Caesaris. ¹⁸ odium erga Caesarem. ¹⁹ in ea quoque Prouincia, conuentus sociorum agebantur, qui in magna erant potentia.

D 5

10 quod

Quamquam, quid facturi fueritis, dubitem ²⁰, cum videam, quid feceritis? Prohibiti estis ²¹ in prouincia vestra pedem ponere, & prohibiti, vt perhibetis ²², summa cum iniuria. Quomodo id tulistis ²³? acceptae iniuriae querelam ad quem detulistis? nempe ad eum, cuius auctoritatem secuti ²⁴ in societatem belli veneratis ²⁵. Quod si ²⁶ Caesaris causa in prouinciam veniebatis, ad eum profecto exclusi prouincia ²⁷ venissetis. Venistis ad Pompeium. Quae est ²⁸ ergo apud Caesarem querela, cum ²⁹ eum accusatis, a quo queramini vos prohibitos contra Caesarem bellum gerere? Atque in hoc ³⁰ quidem vel cum mendacio, si vultis, gloriari per me licet ³¹, vos prouinciam fuisse Caesari tradituros, etiam si a Varo, & quibusdam aliis prohibiti essetis. Ego autem confitebor culpam esse Ligarii, qui vos tantae laudis occasione priuauerit ³².

²⁰ quid opus est vt dubitem. ²¹ impediri. ²² dicitis. ²³ accepistis. ²⁴ vos qui eratis secuti. ²⁵ eratis eius socii in bello, ²⁶ si vero. ²⁷ vos, cum non essetis admissi in prouinciam. ²⁸ quid opus ergo est, vt querelam deferatis ad Caesarem. ²⁹ dum, quando. ³⁰ hac parte. ³¹ per me licet, per me potestis gloriari etiam cum mendacio, si vultis, vos tradere voluisse Caesari prouinciam; quod tamen falsum est. ³² qui vobis eripuerit occasionem tantam laudem adipiscendi.

CAPVT IX.

Sed vide, quaeso, C. Caesar, constantiam ornatissimi ¹ viri, L. Tuberonis: quam ego, quamuis ipse

¹ Ironia: ornatus dicitur, qui egregio aliquo munere functus est.

² lau-

ipse probauerim ², vt probo, tamen non commemorarem, nisi ³ a te cognouissem in primis eam virtutem solere laudari. Quae fuit igitur vnquam in vlllo homine tanta ⁴ constantia? constantiam dico? nescio, an melius patientiam possem dicere, quotus enim istud quisque fecisset, vt, a quibus ⁵ in dissensione ciuili non esset receptus, essetque etiam cum crudelitate ⁶ reiectus, ad eas ipsas partes rediret? Magni cuiusdam animi, atque eius viri est ⁷, quem de suscepta ⁸ causa, propositaque sententia, nulla contumelia, nulla vis, nullum periculum posset depellere ⁹. Vt enim ¹⁰ cetera paria Tuberoni cum Varo fuissent, honos, nobilitas, splendor, ingenium, quae nequaquam fuerint ¹¹: hoc certe praecipuum Tuberonis ¹² fuit, quod iusto ¹³ cum imperio ex S.C. ¹⁴ in prouinci-
am suam venerat. Hinc prohibitus ¹⁵ non ad Caesarem ¹⁶, ne iratus ¹⁷: non domum ¹⁸, ne iners ¹⁹: non ²⁰ aliquam in regionem, ne condemnare cau-
fam

² laudauerim. ³ nisi cognouissem, ac dudum scirem. ⁴ an vero vnquam in vlllo homine tanta constantia fuit? ⁵ partibus. ⁶ maxima eum ignominia. ⁷ hoc magnum animum & talem virum decet. ⁸ semel suscepta. ⁹ dehortari, dimouere. ¹⁰ ponamus enim, quod Tubero cum Varo in omnibus par fuerit. ¹¹ quae tamen omnia paria inter ambos non fuerunt. ¹² in Tuberone. ¹³ rite & iustis modis impetrato. ¹⁴ iuxta Senatus Consultum. ¹⁵ cum vero impediretur, ne in prouinciam posset pedem ponere. ¹⁶ venit. ¹⁷ ne videretur esse iratus Pompeio. ¹⁸ non Romam rediit. ¹⁹ ne videretur nihil fecisse. ²⁰ non venit.

fam²¹ illam, quam secutus esset, videretur: in²² Macedoniam ad Cn. Pompeii castra, venit, in eam ipsam causam²³, a qua erat reiectus cum iniuria. Quid²⁴ ? cum ista res²⁵ nihil commouisset eius²⁶ animum, ad quem²⁷ veneratis: languidiore, credo, studio in causa fuistis²⁸: tantummodo in praesidiis²⁹ eratis: animi vero a causa³⁰ abhorrebant. An, vt fit in ciuilibus bellis, nec in vobis magis, quam in reliquis, omnes vincendi studio tenebamur³¹ ? Pacis equidem semper auctor³² fui: sed tum³³ sero, erat enim amentis³⁴, cum aciem³⁵ videres, pacem cogitare. Omnes, inquam, vincere volebamus: tu³⁶ certe praecipue, qui in eum locum³⁷ venisses, vbi³⁸ tibi esset³⁹ pereundum, nisi vicisses: quanquam, vt nunc se res habet⁴⁰, non dubito, quin hanc salutem⁴¹ anteponas illi victoriae⁴².

²¹ Pompeii. ²² sed in. ²³ partes. ²⁴ quid porro dicam. ²⁵ illa querela Tuberonis de prohibitione ab Africa. ²⁶ Pompeii. ²⁷ in cuius castra. ²⁸ inde credo & persuadeor, quod fauor vester erga causam Pompeii plurimum fuerit imminutus. ²⁹ in custodia in vrbe Dyrrachio, ad quam Caesar venit. ³⁰ Pompeiana. ³¹ annon omnes volebamus vincere, sicuti fieri solet in bellis ciuilibus, dum vos non minus vincendi cupiditatem habuistis, quam reliqui habuerunt. ³² suator. ³³ illo tempore. ³⁴ stultissimi hominis hoc erat. ³⁵ praesentem pugnam. ³⁶ volebas vincere Caesar. ³⁷ conditionem, statum, vel in campos Pharsalicos. ³⁸ in quo. ³⁹ fuisset. ⁴⁰ quemadmodum nunc res comparata est. ⁴¹ fortunam, clementiam, victoriam. ⁴² Pompeii victoriae quae dubio procul crudelis & tristis fuisset.

CAPVT

CAPVT X.

HAec ego non dicerem, Tubero, si aut vos constantiae vestrae, aut Caesarem beneficii sui poeniteret. Nunc quaero, vtrum vestras iniurias, an ¹ reip. persequamini ²? si reipublicae ³, quid de vestra in ea causa ⁴ perseverantia respondebitis? si ⁵ vestras, videte, ne erretis, qui Caesarem vestris inimicis iratum fore putetis, cum ⁶ ignouerit suis ⁷. Itaque num tibi videor, Caesar, in causa Ligarii occupatus esse ⁸? num ⁹ de eius facto ¹⁰ dicere? quidquid dixi, ad vram summam referri volo vel humanitatis, vel clementiae, vel misericordiae tuae. Causas, Caesar, egi multas, & quidem tecum ¹¹, dum te in foro tenuit ratio honorum tuorum ¹²? certe nunquam hoc modo ¹³, Ignoscite: iudices, errauit: lapsus est: non putauit: si vnquam posthac ¹⁴, ad parentem ¹⁵ sic agi solet, ad iudices ¹⁶: Non fecit, non cogitauit, falsi testes ¹⁷, fictum crimen ¹⁸. Dic, te, Caesar, de facto
Li-

¹ An iniurias. ² velitis de iis conqueri. ³ si persequi vultis iniurias reipublicae. ⁴ Pompeii. ⁵ si persequi vultis vestras iniurias. ⁶ cum tamen. ⁷ inimicis. ⁸ multa dicere. ⁹ num videor tibi. ¹⁰ delicto. ¹¹ qui etiam, tanquam Orator, causas egisti olim. ¹² dum necesse fuit propter honores & magistratus, quos gessisti, vt in foro versareris. ¹³ egi causas pro aliquo reo, vt dixerim: Ignoscite. ¹⁴ si vnquam posthac similem errorem committet, tunc potestis in illum animadvertere. ¹⁵ qui errantibus liberis facile ignoscit, sic dici solet. ¹⁶ ita dicere solemus. ¹⁷ sunt. ¹⁸ accusatio est.

D 7

19 quem

Ligarii iudicem esse : quibus in praesidiis fuerit
¹⁹, quaere ²⁰. Taceo ²¹ : ne haec quidem colligo
²², quae fortasse valerent ²³ etiam apud iudicem.
 Legatus ²⁴ ante bellum profectus, relictus in pa-
 ce, bello oppressus, in eo non acerbus ²⁵ : tum ²⁶
 etiam totus animo & studio ²⁷ tutus ²⁸. Ad iudi-
 eem sic agi solet : sed ego ad parentem ²⁹ loquor.
 Erravi, temere feci ³⁰, poenitet : ad clementiam
 tuam confugio : delicti veniam peto : vt igno-
 scas, oro : si nemo impetrauit, arroganter ³¹ : si
 plurimi ³², tu idem ³³ fer opem, qui spem ³⁴ dedi-
 sti. An sperandi ³⁵ Ligario causa non sit, cum mi-
 hi apud te sit locus ³⁶ etiam pro altero deprecandi
³⁷ ? Quanquam neque in hac oratione spes est
 posita causae, nec in eorum studiis ³⁸, qui a te pro
 Ligario petunt ³⁹, tui ⁴⁰ necessarii.

¹⁹ quem locum defenderit contra te. ²⁰ interroga me,
²¹ de hac re ne verbulum quidem proferam, & per hoc
 meum silentium fatebor culpam Ligarii ea in re. ²² com-
 memorabo. ²³ excusare possent reum. ²⁴ ita enim dice-
 re possem pro Ligario ad iudicem : Legatus est profectus
 &c. ²⁵ in bello se non gessit crudelem. ²⁶ praeteream.
²⁷ favore. ²⁸ fuit, partes tuas, Caesar, tenuit. ²⁹ ad te,
 tanquam ad patrem patriae communem. ³⁰ imprudenter,
 stulte. ³¹ equidem arroganter facio & veniam peto, si ne-
 mo hactenus eam impetrauit a te. ³² si vero multi alii ve-
 niam a te impetrarunt. ³³ ipse porro. ³⁴ spem veniae.
³⁵ veniam. ³⁶ occasio, libertas. ³⁷ intercedendi, veniam
 rogandi, spes causae bonae. ³⁸ favore. ³⁹ intercedunt,
⁴⁰ & qui sunt tui cognati & amici.

CAPVT

CAPVT XI.

VIdi enim, & cognoui quid maxime spectares, cum pro alicuius salute multi laborarent ¹: causas apud te rogantium gratiores esse ², quam vultus: neque spectare, quam tuus esset necessarius is, qui te oraret: sed quam illius, pro quo laboraret ³. Itaque tribuis ⁴ tu quidem tuis ⁵ ita multa, vt mihi beatiore illi esse videantur interdum, qui tua liberalitate fruuntur, quam tu ipse, qui illis tam multa concedis. Sed video tamen, apud te causas ⁶, vt dixi, rogantium valere plus, quam preces: ab iisque te moueri ⁷ maxime, quorum iustissimum dolorem videas in petendo. In Q. Ligario conseruando, multis tu quidem gratum ⁸ facies necessariis tuis: sed hoc, quaeso, considera, quod soles ⁹. Possum fortissimos viros, Sabinos, tibi probatissimos ¹⁰, totumque agrum ¹¹ Sabinum, florem ¹² Italiae, ac robur reip. proponere ¹³, nosti optime homines: animaduerte ¹⁴ horum omnium moestitiam, & dolorem: huius T. Brocchi,
de

¹ Multis precibus intercederent. ² quod gratiores scilicet sint causae, ob quas petunt, quam vultus tristes & submissionem indicantes. ³ & te non id spectare, quam arcta cognatione ille sit tibi coniunctus, qui pro alio rogat, sed id potius, quam arcte coniunctus sit reus illis, qui pro ipso rogant. ⁴ concedis, *zu gefallen thun*. ⁵ amicis & necessariis. ⁶ quae a rogantibus adferuntur. ⁷ persuaderi ad clementiam. ⁸ gratiam, iucundam rem. ⁹ considerare. ¹⁰ quorum fidem & integritatem nouisti. ¹¹ prouinciam, tractum. ¹² pulcherrimam partem. ¹³ huc adducere, qui omnes pro Ligario rogabunt. ¹⁴ considera.

de quo non dubito ¹⁵ quid existimes, lachrymas, squaloremque ¹⁶ ipsius, & filii vides. Quid de fratribus ¹⁷ dicam? noli, Caesar, putare, de vnus capite ¹⁸ nos agere. Aut tres tibi Ligarii retinendi in ciuitate sunt, aut tres ex ciuitate exterminandi ¹⁹, quoduis exilium his est optatius ²⁰, quam patria, quam domus, quam dii penates, vno ²¹ illo exfulante. Si ²² fraterne, si pie ²³, si cum dolore faciunt, moueant te horum lacrymae, moueat pietas, moueat germanitas ²⁴: valeat tua vox ²⁵ illa, quae vicit ²⁶. Te enim dicere audiebamus. Nos ²⁷, omnes aduersarios putare, nisi ²⁸ qui nobiscum essent ²⁹: te, omnes ³⁰, qui contra te non essent, tuos. Videsne igitur hunc splendorem ³¹, omnem hanc Brocchorum domum ³², hunc L. Marcium, C. Caesetium, L. Corfidium, hosce omnes equites Rom. qui adsunt veste mutata ³³, non solum notos tibi, verum etiam probatos ³⁴ viros, tecum ³⁵ fuisse? Atque his maxime

ira-

¹⁵ probe scio. ¹⁶ sordidas vestes, promissam barbam, ac capillos promissos. ¹⁷ Ligarii. ¹⁸ vita. ¹⁹ eiiciendi. ²⁰ charius. ²¹ si solus ille noster Ligarius in exilio erit. ²² dum igitur. ²³ vt decet fratres, qui fratrem suum amant. ²⁴ quod germani fratres sunt. ²⁵ oratio. ²⁶ hostem, dum dixisti, ne quis ciuem occideret. ²⁷ qui eramus a partibus Pompeii. ²⁸ praeter eos. ²⁹ a partibus nostris starent. ³⁰ audiuius autem, te putare omnes eos, tuos esse amicos. ³¹ hos splendidos equites Romanos. ³² familiam totam. ³³ lugubri, sordida. ³⁴ laudatos, fideles. ³⁵ a partibus tuis stetisse.

36 nos,

irascēbamur ³⁶, hos requirebamus, & his nonnulli etiam minabantur. Conserua igitur tuis ³⁷ suos: ut, quemadmodum certa ³⁸, quae dicta sunt a te, sic hoc verissimum reperiatur. Quod si penitus perspicere posses concordiam Ligariorum, omnes fratres tecum iudicares fuisse. An potest quisquam dubitare, quin, si Q. Ligarius in Italia esse potuisset, in eadem sententia futurus fuerit ³⁹, in qua fratres fuerunt: quis est ⁴⁰, qui horum ⁴¹ consensum ⁴² conspirantem, & pene conflatum ⁴³, in hac prope aequalitate ⁴⁴ fraterna non noverit? qui ⁴⁵ hoc non sentiat, quiduis prius futurum fuisse, quam ut hi fratres diuersas sententias, fortunasque ⁴⁶ sequerentur? Voluntate ⁴⁷ igitur omnes tecum fuerunt: tempestate ⁴⁸ abreptus est vnus ⁴⁹: qui si ⁵⁰ consilio ⁵¹ id fecisset ⁵²: esset ⁵³ eorum similis, quos tu tamen saluos esse voluisti.

³⁶ nos qui a partibus Pompeii eramus, irascēbamur his equitibus, quoniam te, Caesar, sequebantur. ³⁷ amicis. ³⁸ verissima reperta sunt. ³⁹ & a partibus tuis steterit. ⁴⁰ nemo est. ⁴¹ fratrum Ligariorum. ⁴² vnanimitatem. ⁴³ ex pluribus partibus veluti in vnum corpus redactum. ⁴⁴ qui aequales sibi inuicem sunt honoribus, aetate, dignitate &c. ⁴⁵ quis est, qui. ⁴⁶ partes, causas. ⁴⁷ quoad voluntatem. ⁴⁸ per casum aliquem inopinatum, & per vim belli. ⁴⁹ ex his fratribus. ⁵⁰ etsi. ⁵¹ studio praemeditato. ⁵² Pompeii partes secutus fuisset. ⁵³ saltem esse hic similis, qui etiam contra te fuerunt, & tamen sunt a te conseruati.

CAPVT XII.

Sed ierit ¹ ad bellum: discesserit non a te solum, verum etiam a fratribus: hi te orant tui. Equidem, cum tuis omnibus negotiis ² interesset, memoria teneo ³, qualis ⁴ T. Ligarius, quaestor vrbani ⁵, fuerit erga te ⁶, & dignitatem tuam. Sed parum est me hoc meminisse, spero etiam te, qui obliuisci nihil soles, nisi iniurias, quoniam hoc est animi, quoniam etiam ingenii tui ⁷, te aliquid de huius illo quaestoris officio cogitantem, etiam de aliis quibusdam quaestoribus reminiscentem recordari. Hic igitur T. Ligarius, qui tum nihil egit aliud (neque enim haec ⁸ diuinabat ⁹) nisi ¹⁰, vt tu eum studiosum ¹¹, & bonum virum iudicares, nunc a te supplex fratris salutem petit, quam ¹² huius ¹³ admonitus ¹⁴ officio ¹⁵ cum ¹⁶ vtrisque his ¹⁷ dederis, tres fratres optimos & integerrimos, non solum sibi ipsos, neque ¹⁸ his tot ac talibus viris, neque nobis necessariis suis, sed etiam reip. condonaueris. Fac igitur quod de homine nobilissimo & clarissimo, Mr. Marcello, fecisti nuper in curia, nunc idem ¹⁹ in foro de optimis, & huic ²⁰ omni frequentiae, probatissimis fratribus.

Vt

¹ Ponamus, quod Ligarius ierit ad bellum, & quod disenserit. ² actionibus, rebus gestis. ³ recordor. ⁴ quam fauens & beneuolus. ⁵ Urbis Romae. ⁶ te recordari cogitantem aliquid &c. ⁷ quoniam haec obliuio iniuriarum proprie spectat ad magnitudinem animi tui. ⁸ futura. ⁹ conicere poterat. ¹⁰ nisi id. ¹¹ amantem. ¹² salutem. ¹³ Quaestoris Ligarii. ¹⁴ rogatus. ¹⁵ tibi praestito. ¹⁶ quando. ¹⁷ fratribus Ligarii. ¹⁸ non solum. ¹⁹ eandem clementiam demonstrat. ²⁰ & qui apud omnes huic praesentem

Vt concessisti ²¹ illum ²² senatui, sic da hunc ²³ populo: cuius voluntatem carissimam semper habuisti: & si ille ²⁴ dies tibi gloriosissimus populo Rom. gratissimus fuit: noli obsecro, dubitare ²⁵, C. Caesar, similem illi ²⁶ gloriae laudem quam saepissime quaerere. Nihil est enim tam populare ²⁷, quam bonitas: nulla de virtutibus tuis plurimis nec admirabilior, nec gratior misericordia ²⁸ est. Homines enim ad deos nulla re ²⁹ propius accedunt, quam salutem hominibus dando ³⁰. Nihil habet nec fortuna ³¹ tua maius, quam ut possis ³²: nec natura ³³ tua melius, quam ut velis conseruare quam plurimos. Longiorem orationem causa forsitan postulat, tua certe natura breuiorem. Quare, cum utilius esse arbitrer te ipsum ³⁴, quam aut me, aut quemquam, loqui tecum ³⁵, finem ³⁸ iam faciam, tantum ³⁷ te ipsum admonebo, si illi ³⁹ absenti salutem dederis, praesentibus his ³⁹ omnibus te daturum ⁴⁰.

sententes in summa laude sunt. ²¹ restitui. ²² M. Marcellum. ²³ Ligarium. ²⁴ quo Marcellum restituisi. ²⁵ velis. ²⁶ superiori. ²⁷ populo gratum & iucundum. ²⁸ quam misericordia. ²⁹ per nullam aliam rem. ³⁰ sistant. ³¹ status fortunatus. ³² seruare plurimos. ³³ ad misericordiam procliuus. ³⁴ potius, quam me &c. ³⁵ te ipsum apud te meditari. ³⁶ orationis, dicendi. ³⁷ hoc solummodo adhuc. ³⁸ Ligario. ³⁹ qui pro Ligario deprecantur. ⁴⁰ esse salutem.

SENTENTIAE.

A Ccusatori maxime optandum est, ut habeat consistentem reum.

Laus propinquorum ad nostrum aliquem fructum redundat.

Cru-

Crudelitas est arguere fatentem.

Non est accusandus, qui causam habet meliorem quam accusator, aut certe parem.

Non est concedendum, ut, quibus rebus alii gloriantur, easdem in aliis reprehendant.

Magnum est amicitiae vinculum studiorum similitudo.

Non, si cuiquam res grata est, eadem est etiam probata.

Magni cuiusdam animi est, quem de suscepta causa propositaque sententia nulla contumelia, nulla vis, nullum periculum possit depellere.

Amentis est, cum aciem videat, pacem cogitare.

Non facile irascetur aliorum inimicitis, qui ignoverit suis.

Nihil est tam populare quam bonitas.

Homines ad DEVM nulla re propius accedunt, quam salutem hominibus dando.

Nihil habere potest, nec fortuna nostra maius, quam ut possimus, nec natura melius, quam ut velimus conseruare quum plurimos.

ORATIO IV.

quae est

PRO REGE DEIOTARO.

Argumentum Orationis pro Deiotaro.

DEiotarus Rex seu Tetrarcha Gallo-Graeciae seu Galatiae pene totius & Armeniae minoris, populo Romano amicissimus, bello civili cum
Rom.